

veiligheid & preventie

PRAKTIJKBLAD OVER VEILIG EN GEZOND WERKEN

In dit nummer: Een toekomst met corona +++ Certificaten voor de
bedrijfshulpverlening +++ Onveilig in DC's

Macabere scenario's

De macabere scenario's

Als arbeidshygiënist doet Tamara Onos er alles aan om te voorkomen dat mensen sterven door hun werk. Als thrillerschrijfster voert ze met voorbedachten rade personages op die best dood mogen als dat zo uitkomt. Een gesprek over fictie en de werkelijkheid die daaraan ten grondslag ligt.

Moon Saris

In 2019 scoorde Tamara Onos een hit met haar eerste thriller *Onder invloed*, over een visser die onwel in een weiland ligt. Afgelopen juli kwam deel 2 uit: *Isolatie*, waarin hoofdpersoon Renske Nijland in een fabriek getuige is van een ernstig bedrijfsongeval. Bijzondere thematiek wel voor fictieve boeken. "Zeker. Maar mijn speurneus is dan ook geen onderzoeker of journalist, zoals in de meeste thrillers, maar expert gevaarlijke stoffen", lacht Onos. "Het tweede boek is nog veel meer arbo dan het eerste. Al draait het daarin ook al om stoffen en in welke concentratie die gevaarlijk zijn."

Wat nou als?

Onos kwam al weer heel wat jaartjes geleden op het idee voor het eerste boek tijdens een rondje joggen in de Havikerwaard, aan de IJssel, niet ver van haar woning aan de oostkant van de Veluwe.

Ze is dol op spannende verhalen. "Onwillekeurig schieten er soms scenario's door mijn hoofd, rond m'n werk, maar ook daarbuiten. Heerlijk vind ik dat, om m'n hoofd te laten vliegen, om wilde sprongen te maken met mijn gedachten. Wat nou als...?" Niet zelden, geeft ze toe, zijn

die scenario's macaber. Met haar gezin speelt ze in de auto ook *Black stories*, waarin allerlei rare dingen gebeuren en de spelers met ja/nee-vragen moeten achterhalen wat zich heeft afgespeeld.

Wat nou, dacht ze in dit geval, als er een visser midden in dat weiland ligt? "De aanname: dronken vanaf een boot erheen gewaggeld, is waarschijnlijk voldoende voor de rest van de wereld. Ik denk: dronken, kan. Maar even denken: zijn er fabrieken in de buurt? Is er iets met het water? Welke factoren kunnen een rol spelen?"

Hemd van het lijf

Onos koos haar studierichting ooit uit op variatie. "De mix van dingen als toxicologie, gezondheid en chemie sprak me enorm aan. En ik blijf de goede keus te hebben gemaakt, want ik voel me in m'n werk als arbeidshygiënist vaak alsof ik in *Klokhuis* zit. Ik mag overal binnenkijken en mensen het hemd van het lijf vragen. Mijn vragen worden ook zelden dom of raar gevonden, terwijl ik toch vaak op plekken ben waar ik vooraf weinig tot niets van het proces weet. Een prettige positie."

Renske Nijland is minstens even nieuwsgierig en ze mag nog een stapje verder gaan. Ze legt

mensen het vuur aan de schenen en laat zich niet met een kluitje in het riet sturen. Bijt zich vast tot ze de oplossing heeft gevonden, zelfs al ligt die niet meteen voor de hand. En net als Onos heeft ook deze vrouwelijke expert gevaarlijke stoffen slimme kinderen die het leuk vinden mee te denken.

Een perfecte setting

Het idee voor deel 2 ontstond toen Onos tijdens een project in een piepschuimfabriek was. "Een indrukwekkende werkomgeving. Met metershoge witte torens van piepschuim, die later in platen worden gezaagd. En met bergen suikerachtige korrels waar de piepschuimkorrels van worden gemaakt die later tot die zeven meters hoge torens worden geperst. Enorm interes-

van Tamara Onos

sant. Een perfecte setting voor mijn volgende verhaal.”

Tijdens dat project ving ze ook op dat er eens iemand beknelde was geraakt in een wals, met twee handen tegelijk. Hij kon niet bij de noodstop. “Gelukkig kwam er uiteindelijk een collega in actie en kwam hij er heelhuids uit.” In haar boek loopt het een stuk slechter af. Renske Nijland, die het ongeval meemaakt en te hulp schiet, heeft geen idee wat te doen met dat bedieningsbord vol knoppen – een onbegrijpelijke mengelmoe, nergens een toelichting, en een Pools slachtoffer dat het haar niet even kan uitleggen...

Zal het voor de gemiddelde lezer geen alledaagse materie zijn, voor onze lezers zit met name deze tweede thriller vol herkenbare situ-

aties. Want geloof het of niet, *Isolatie* begint met een rondgang voor de risico-inventarisatie en -evaluatie. Haar hoofdpersoon moest een goede reden hebben om in die fabriek te zijn, anders zou het niet geloofwaardig zijn. “Nou, Renske is dus in die piepschuimfabriek voor de toetsing van de RI&E. Hebben ze alles erin staan? Gevaarlijke stoffen, valgevaar, bekneling...?”

Werkelijkheid als inspiratie

De Renske Nijland-boeken zijn fictie. Maar de werkelijkheid is wel een grote inspiratiebron voor Onos. Ze gebruikt haar eigen ervaringen, interviewt mensen en duikt daarnaast in archieven, rapporten, krantenartikelen en natuurlijk het internet.

“Als ik schrijf over stoffen, concentraties en effecten daarvan, moet dat precies kloppen, vind ik. Ik zocht voor deel 1 uit van welke stoffen je onwel kunt worden op een manier die op dronkenschap lijkt. Wat voel je als je bepaalde drugs neemt? Ik heb geen idee, nooit wat gebruikt. Maar als je goed kunt googelen, kun je het alsnog perfect beschrijven.”

Ze praat met allerlei mensen in het werkveld, in dit geval in verschillende piepschuimfabrieken.

“Die vinden het meestal wel een leuk idee om mee te werken aan een boek. Ze denken graag mee over wat er allemaal mis kan gaan en waarom. En niet zelden komen we er zo achter dat er nog wel wat te verbeteren valt qua veiligheid, zoals een hekje om bepaalde machines. Dat is ook al winst.”

Poolse migranten

Bij het schrijven van deel 1 wist ze al dat ze in deel 2 iets wilde met Poolse migranten. “Niet voor niets is een van de personages in *Onder invloed* half Pools.” De lastige communicatie op de werkvloer, de vreselijke leefomstandigheden, de valse voorwendselen waarmee ze hierheen worden gelokt, de reis die ze zelf moeten betalen, verzekeringen die niet goed geregeld zijn – allemaal interessante gegevens voor een spannend boek.

“Het is toch fascinerend: waarom verlaat je huis en haard om hierheen te komen en waarom accepteer je vervolgens dat het smerig werk is, dat je niet netjes wordt behandeld en ook nog wordt onderbetaald? En van de andere kant: waarom doen werkgevers er alles aan om hun smerigheid te verbergen in plaats van er iets aan te doen en goed voor hun mensen te zorgen?”

WIE IS TAMARA ONOS?

Tamara Onos studeerde milieuhygiëne aan Wageningen Universiteit en deed daarna vele opleidingen en cursussen, waaronder die van hoger veiligheidskundige bij PVOH. Ze werkt voornamelijk als zelfstandig arbeidshygiënist en kijkt in die rol naar externe factoren op het werk waar mensen (op termijn) ziek van kunnen worden. Haar specialisme is gevaarlijke stoffen.

Haar eerste Renske Nijland-thriller, *Onder invloed* (2019), werd zeer lovend ontvangen, zowel door vak- als algemene pers en publiek. In 2020 verscheen een bundeling van blogs in *Hoe zit dat nou?* Zin en onzin van alledaagse gevaren. De tweede Nijland-thriller, *Isolatie*, verscheen in juli dit jaar. Recent werkte ze mee aan een aantal uitzendingen van *Zembla*, Ziek van Schiphol en Stofspoor, over het werken tussen de uitlaatgassen van vliegtuigen of met kwartsstof rondom treinrails.

Foto: Milan Schellinghout

Deel 3 is ook al in de maak – in Onos' hoofd dan, want aan het schrijven moet ze nog beginnen. Ze kan er niet te veel over kwijt. “Ik weet waar het is gebeurd, waarom het escaleert en heb de lijn chronologisch bedacht. Ook handig: in een eerder deel zit een man die dood kan, die heb ik niet meer nodig voor m'n verhaallijn. Hoe en wat, tja, dat lees je in het boek dat aankomende winter waarschijnlijk ontstaat.”

Mooie materie

Een deel 4 komt er niet, tenminste, dat is niet het plan. Een nieuw boek misschien wel. Niet met Renske Nijland in de hoofdrol, maar eerder een onderzoeksjournalist, denkt Onos nu. Dat idee vormt zich langzaam. “Ik heb meegewerkt aan onderzoeken van het programma *Zembla*, ongelofelijk interessant. Zij werken zo zorgvuldig, graven tot ze niet verder kunnen.

En achterhalen dingen die eigenlijk niet aan de oppervlakte hadden moeten komen – voor diegenen die het verstopt hadden, dan. De spannende weg naar de oplossing is ook mooie materie voor een thriller.”

Ze heeft er ook veel van geleerd. “Want je gedachten wild laten springen, kan nuttig zijn. Maar een hoofd dat ongemerkt alle kanten op gaat, is als onderzoeksjournalist niet per se handig. Wat is feit, wat is aanname, daar draait alles om in dat vak. Ik heb beter leren doorvragen.”

Misstanden genoeg

Werkelijke misstanden genoeg om in te duiken in het land van de arbeidsomstandigheden. “Ik schamp er in m'n werk geregeld langs, lees er veel over en hoor van collega's soms ook angst-aanjagende verhalen. Voor m'n boeken en artikelen kan ik die goed gebruiken, daarvoor zijn die extremen interessant.”

En ook in het echt moeten we wat met bazen die hun medewerkers in smerige, mensonterende omstandigheden en met sensibiliserende of ronduit gevaarlijke stoffen laten werken, merkt ze op. “Managers die een bonus over vier jaar krijgen en aandeelhouders die vooral op winst gericht zijn – een corrumperend systeem. Onverteerbaar dat zij een extra vakantie, een extra auto, een extra huis betalen met de stukke lonen van werknemers door goedkopere grondstoffen ('oeps, kwartsstof') in te laten kopen – om maar eens een dwarsstraat te noemen. En die huren dan een meeloper in om een rapport voor de bühne te schrijven; mooie praatjes voor de Arbeidsinspectie. Daar werk ik in ieder geval niet aan mee.”

Bij klanten rondhobbelen

Maar het beeld is niet alleen maar zwart, integendeel zelfs. “Als ik af en toe denk 'deugen we met z'n allen nou echt niet', is het altijd fijn om bij m'n leuke klanten rond te hobbelen. Het merendeel van mijn opdrachtgevers heeft het namelijk goed met hun medewerkers voor en wil graag dat ik écht goed kijk wat er beter kan zodat ze daarmee aan de slag kunnen. Daar moet ik wel bij stil blijven staan als ik me in de uitwassen verdiep.”

Tamara Onos bij de Turnhal in Ellecom, die ook voorkomt in haar boek.